

DE TOORTS

50

DECEMBER 1999, 17E JAARGANG

Contactblad van het IVN afdeling Zuid-Kennemerland

Nieuw duincentrum 'De Zandwaaier'

Leren determineren

Een berichtje van de waterschapsbestuurder

Een van de onder-

Ik liep zachtjes
tegen een kerstboom
en zag dat er wat naalden uitvielen.

Onbewust zei ik pardon.
De kerstboom trijde even
en begon te spreken:
"Neemt u mij niet kwalijk
dat ik tegen u uitval,
maar ik ben wat geprikkeld.
U moet weten dat ik uit mijn milieu
ben ontruikt, om niet te zeggen ontworteld.
Vervolgens gekruisigd en onttopt.
Amper van de schrik bekomen heb ik mij laten versieren.
En hier sta ik nu te kijk.

Ik geef een fraaie aanblik, maar weet dat ik
over een paar weken verbrand word.
Het is nu nog aardig; over een week
is er geen bal meer aan".

Met gemengde gevoelens liep ik verder
- weg waren mijn kerstgedachten-.

Arme boom, maar ja, het is maar een boom.
Straks eten wij kalkoen, stel dat die ook gaat kakelen.
Nee, terug naar de kerstgedachten en die boom... kan de takken krijgen.
Dat willen alle bomen graag.
Ja toch

Wij wensen onze lezers hele fijne feestdagen toe,
de redactie

IVN ZAKELIJK

"De Toorts" is het contactblad van de IVN afdeling Zuid-Kennemerland. Het IVN Vereniging voor natuur- en Milieueducatie is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer natuur en een betere kwaliteit van het milieu. Verspreid over Nederland heeft het IVN ruim 180 afdelingen. Meer dan 16.000 leden zetten zich actief in voor natuur en milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten.

BESTUUR VAN DE AFDELING ZUID-KENNEMERLAND

Voorzitter

A.P. Hagens, Soestdijkstraat 30, 2012 KS Haarlem, Tel.023 5312427, Email: f.hagens@multiweb.nl

Secretaris

Mw. J. de Vries, Zwitserlandstraat 82, 2034 BN Haarlem, Tel.023 5331557

Penningmeester

Mw. C.C. Allaert, Spaarndamseweg 270 rood, 2021 KB Haarlem, Email: tal@van.zanten.nl

Leden:

L. van der Brugge, Gen. Bothastraat 91, 2021 JS Haarlem, Tel. 023 5261584

Mw. A. Wegman, Prof. v.d. Scheerstraat 31, 2035 AJ Haarlem, Tel. 023 5339049,

Email: a.wegman@wxs.nl

Coördinatoren werkgroepen:

Werkgroep Exkursies: Leo van der Brugge, Tel. 023 5261584

Werkgroep Publiciteit: Jan Rooijmans, Tel. 023 5286186, Email: hetty.jan.@net.hcc.nl

Werkgroep Groene Winkel: Cock Meijer, Tel. 023 5247437, Email:

Werkgroep Kursussen: Anneke Wegman, Tel. 023 5339049

Werkgroep Kinderen: Wil Stumpe, Tel. 023 5374168

Werkgroep Tentoonstellingen: Erna Schreuder, Tel. 023 5314647

Werkgroep "De Toorts": Theo Litjens, Tel. 023 5280173

Werkgroep Lezingen: Jan-Willem van Velzen, Tel. 023 5317756

Jaarbijdrage (Leden en donateurs) f 30,-

Te storten op girorekening 5007954 t.n.v. IVN - afdeling Zuid-Kennemerland.

Leden ontvangen tevens "Mens en natuur" van het landelijk IVN.

Materiaalcoördinator

Annelies Botschuyver, Tel. 023 5317756

Ledenadministratie

Mw. J. de Vries, Zwitserlandstraat 82, 2034 BN Haarlem, Tel. 023 5331557

Redactie van "De Toorts"

Yvonne Beerthuisen, Caroline Dijkman, Jonne Misset en Theo Litjens

Redactieadres

Theo Litjens, Heemstedse Dreef 293, 2101 KJ Heemstede, Tel. 023 5280173

Distributie van "De Toorts"

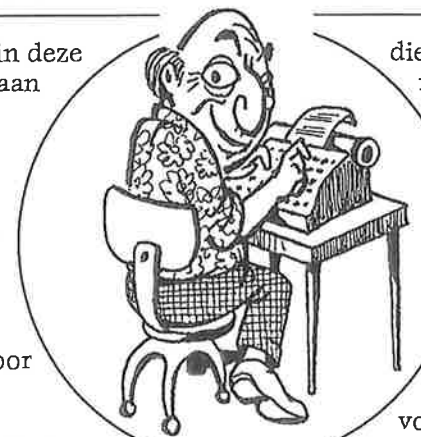
Hennie Kenselaar-Nelis, Gedempte Schalkburgergracht 3F, 2021 AH Haarlem, Tel. 023 5263735

INHOUD

Leren determineren	4
Kattenbelletjes	5
Nieuw bezoekerscentrum Nationaal Park Zuid-Kennemerland	6
Buurtgenoten	8
Kinderhoek	10
Eetbare- en/of geneeskrachtige kruiden	12
Een berichtje van de Waterschapsbestuurder	14
Wijzigingen ledenbestand	14
IVN Themadag	14
De landgoederen van Zuid-Kennemerland (vervolg)	15
Van de leestafel	18
Activiteitenprogramma	19

VAN DE REDACTIETAFEL

In de Toorts van augustus 1999 werd in deze rubriek uitgebreid aandacht besteed aan het thema 'water'. Een van de onderwerpen betrof de verkiezing van 'groene' waterschapsbestuurders. Het doet de Redactie deugd en naar zij hoopt, ook u lezers, dat Joke Jong, kortgeleden gekozen, reeds nu van zich laat horen middels een bijdrage voor de Toorts. De Redactie ziet gaarne haar toekomstige bijdragen voor de Toorts tegemoet.

die in planten geïnteresseerd zijn, maar nog niet over bovengenoemde vaardigheid beschikken. De mogelijkheid om die kennis op te doen wordt geboden door het KNNV i.s.m. het IVN in een speciaal voor dit doel opgezette cursus, waarover meer elders in dit blad.

Het is indrukwekkend hoeveel activiteiten op het gebied van natuur en milieu door diverse organisaties voor het publiek worden georganiseerd.

Soms kan niet aan de indruk worden ontkomen, dat de markt op dit gebied dreigt wat overvoerd te raken. Geenszins is dit echter het geval met de opening van het nieuwe bezoekerscentrum van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland: 'de Zandwaaier'. In meerdere opzichten is hier zonder overdrijving sprake van een formidabel resultaat, bouwtechnisch gezien zowel als de zeer professionele aanpak van het interieur en het gepresenteerde expositie-materiaal. Elders in dit blad wordt meer in detail aandacht besteed aan dit fenomeen op natuur- en milieu educatief gebied. de Redactie

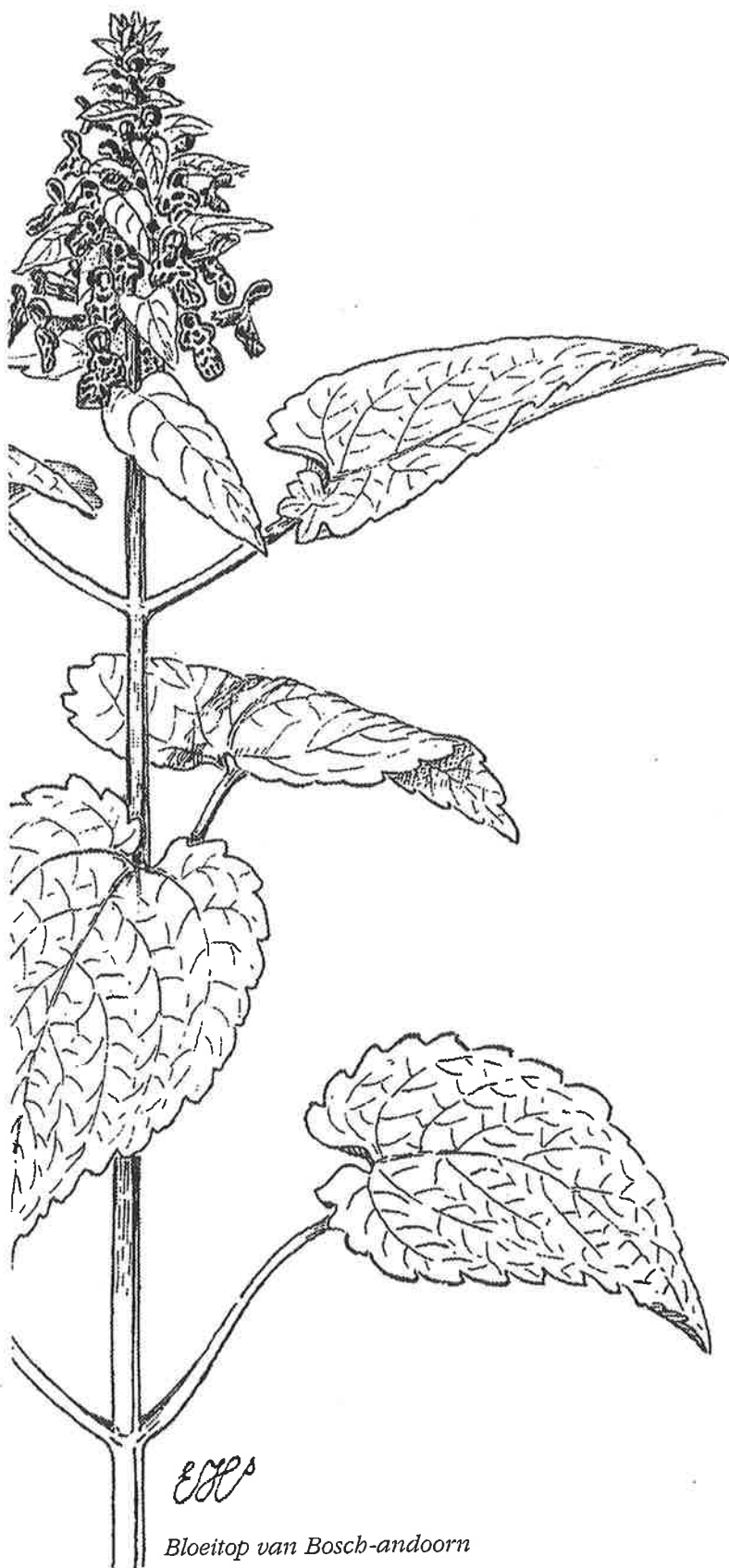
Bij vele excursies, ook bij die niet speciaal aan planten worden gewijd, wordt altijd wel de aandacht van de deelnemers gevraagd voor planten. De geïnteresseerde excursie-deelnemer zal het af en toe zijn opgevallen, dat het zelfs voor een ervaren gids handig is om aan de hand van een goede flora even het geheugen op te frissen (een gids is ook maar een mens!). Hoe eenvoudig de hantering van zo'n flora ook lijkt, je moet wel geleerd hebben hoe je met een flora dient om te gaan om met enige trefzekerheid tot het doel te geraken, n.l. het op naam brengen van de plant, die voor ons staat. Er zullen ongetwijfeld mensen zijn,

Kopij voor het volgende nummer inleveren uiterlijk 1 maart 2000

Heel handig is het voor de redactie als u uw ingezonden werk op een floppy aanlevert (inclusief een uitdraai van uw artikel). Tik de teksten zo eenvoudig mogelijk (platte tekst) d.w.z. maak het niet te mooi! De bewerking ervan is voor de redactie dan nog gemakkelijker.

Leren determineren

Bloeitop van Bosch-andoorn

De KNNV, Vereniging voor Veldbiologie, afdeling Haarlem e.o. organiseert in april tm juni 2000 een cursus plantenkennis. De deelnemers leren met de Flora van Heukels planten op naam brengen (determineren).

Verder leert men tijdens de 8 bijeenkomsten tenminste 100 soorten algemeen voorkomende planten herkennen. Ook worden de kenmerken van de grote plantenfamilies besproken.

De bijeenkomsten zijn op donderdagavonden in het NME-centrum aan de Kleverlaan. De eerste 3 avonden in april wordt technische uitleg gegeven om te leren determineren. De avonden erna wordt vooral praktisch geoefend. In overleg worden ook (op weekenddagen) enkele excursies op locaties in Haarlem gegeven.

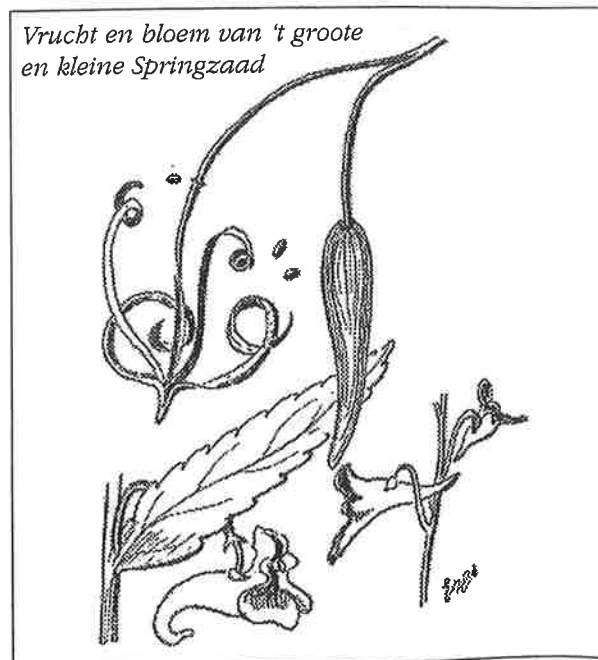
Voor deelname aan de cursus heeft men nodig: pen en papier, een 8 x of 10 x loupe, een pincet en een scherp mesje en Heukels 'flora van Nederland' (kost nieuw ca f 100,-). De cursisten krijgen een eenvoudige handleiding op papier. Maximaal 25 deelnemers worden in volgorde van inschrijving geplaatst. Inschrijven kan tot uiterlijk 1 maart 2000 door het storten van het cursusgeld op giro 238008 t.n.v. penningmeester KNNV afdeling Haarlem. Voor leden van de KNNV en het IVN is het cursusgeld f 30,-, voor anderen f 50,-

Voor nadere inlichtingen:

Dik Vonk, tel 023-5254140 of

e-mail nelleke-dik.vonk@hetnet.nl

Vrucht en bloem van 't groote en kleine Springzaad

VERTEDERING

Sinds ik de gidsencursus van het IVN volg, let ik steeds meer op de kleine dingen in de natuur om me heen. Als je er oog voor hebt, gebeurt er elke dag wel iets dat aandacht trekt. Zoals op dit moment, als ik dit Kattenbelletje aan het schrijven ben.

Het raam van mijn werkkamer kijkt uit op een plantsoen. Onder een boom heeft iemand iets eetbaars neergegoot. Een grote kraai loopt er steeds omheen. Kan het eten hiervan kwaad, lijkt hij zich af te vragen. Hij waagt het er niet op en vliegt weg. Niet lang daarna melden zich twee eksters. Zij hoeven absoluut niet na te denken en beginnen gulzig te eten. Er komen nog een paar eksters aanvliegen die in de boom erboven landen. De grote kraai is kennelijk op zijn besluit teruggekomen. Hij duldt geen vreemde eters in zijn bijt en komt in vliegende vaart de eksters verjagen. Zelfs een plek in de boom erboven wordt niet getolereerd.

De kraai gaat nu zelf uitgebreid zitten eten en een soortgenoot mag gerust een hapje meeën. De eksters zijn inmiddels weer geland in de boom en wachten hun kans af. Hun aantal is inmiddels gegroeid tot zeven stuks. Twee kraaien op de grond en zeven eksters in de boom, dat moet een makkie zijn voor die eksters, zou je toch zeggen. Maar nee, er is geen gezamenlijk aanvalsplan. Ze laten zich gewoon weer verjagen door de grote kraai, die zich tijdens zijn maaltijd niet wil laten storen door dat gehup boven z'n hoofd.

De maaltijd wordt echter door een ander dier verstoord. Een hond wordt uitgelaten door z'n baas. Nu blijkt dat eksters zich misschien wel door een kraai laten verjagen, maar beslist niet bang uitgevallen zijn. Ze zitten alweer met z'n allen in de boom als de hond nog in de buurt is. Zodra ze de kust veilig achten, laten ze zich uit de boom vallen op het voedsel. De kraai blijkt voorzichtiger van aard, waardoor hij achter het net vist als hij de eksters opnieuw verjaagt.

Naast dingen die de aandacht trekken, zijn er ook die verwonderen of vertederen. Ik laat u graag delen in twee gebeurtenissen die mij vertederden.

Zo'n heel klein torretje vond ik. Hij zat op een takje

in de zon. Mijn aandacht werd direct getrokken omdat ik zo'n beestje nog nooit had gezien. Het leek op een lieveheersbeestje, maar het was lichtgroen en heel doorzichtig. Was er wat gebeurd? Z'n vleugeltjes staken half uit, net of ie verlamd was. Ik deed het beestje voorzichtig in mijn loeppotje en besloot de volgende dag een deskundige in de arm te nemen.

's Avonds ging ik nog eens kijken naar mijn vondst. Mijn torretje had z'n vleugeltjes weer netjes onder z'n dekschildje gestopt en hij was van kleur veranderd. Hij was rood geworden, zou het dan toch een lieveheersbeestje.....? Maar die stippen dan, die waren echt niet aanwezig.

Pas de volgende dag vielen de puzzelstukjes op zijn plaats: ik had een pasgeboren lieveheersbeestje gevonden. Want inmiddels liep daar in mijn loeppotje een volwaardig rood torretje te banjeren met op z'n rug twee mooie zwarte stippen!

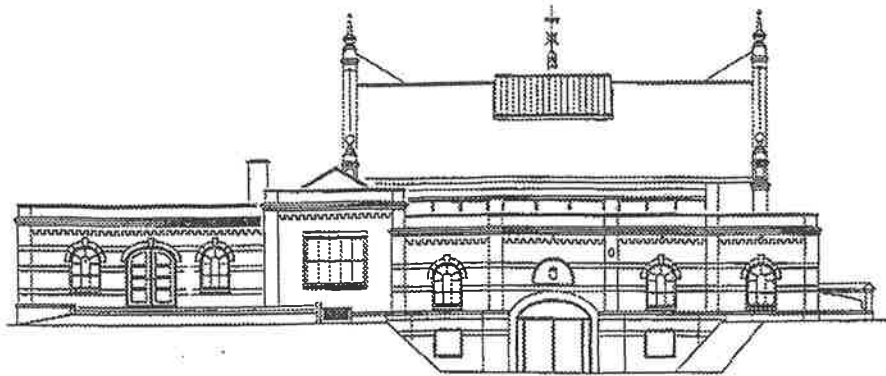
Toen ik mijn kat eens sluipend aantrof op de schuurtjes in de achtertuinen, heb ik haar naar binnen gelokt en ben ik op onderzoek uitgegaan. Via de poort waren de schuurtjes met een trap bereikbaar. Op de schuur twee huizen verder zat een jonge merel. Zeker tijdens de eerste vlucht daar beland, want hij deed geen enkele poging weg te vliegen bij mijn verschijning. Ik had hem snel te pakken. Mijn gedachtengang was dat het mereltje beter in een boom kon zitten, open en bloot op de schuur was hij een makkelijke prooi voor de buurkatten.

De vogel bleek toch nog wel erg jong. In ieder geval moest er nog veel geleerd worden. Toen ik het mereltje op een takje neerzette, viel het naar voren en bleef hulpeloos ondersteboven aan het takje hangen. Aandoenlijk..., hij had nog niet geleerd hoe hij op een takje moest zitten. Ik haakte voorzichtig zijn pootjes weer los en liet hem ten slotte van de schuur af in de tuin vallen. Daar zou hij wel onder een struikje kruipen om de komst van zijn moeder af te wachten. Tenminste, ik hoopte dat hij dat inmiddels wel had geleerd.

Jonne Misset

'De Zandwaaier'

Ondanks dat De Toorts een kwartaalblad is, wil de redactie graag zo actueel mogelijk blijven. Dit keer is het lot haar goed gezind. De opening van het nieuwe bezoekerscentrum van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland geeft de mogelijkheid de IVN-leden hiervan direct verslag te doen. Theo Litjens was voor De Toorts aanwezig bij de officiële opening op zaterdag 16 oktober. Jonne Misset ging na de drukke openingsweek op bezoek en had een gesprek met een van de medewerkers.

Van kijkdoos naar multifunctioneel centrum

"Vertelt u mij maar eens waarom u het hier zo mooi vindt", zegt medewerker Hans Schouten als ik bij binnenkomst van het nieuwe duincentrum direct mijn bewondering uitspreek. Ik heb mijn komst als verslaggever van De Toorts aangekondigd en hij gaat mij rondleiden door het gebouw. Doordat hij direct de rollen omdraait en mij een vraag stelt, ben ik even van slag. Maar Schouten kent zijn taak en terwijl hij me over de brede trap mee naar boven leidt, begint hij als vanzelf enthousiast te vertellen over 'zijn' nieuwe duincentrum.

Staan voor een stenen plaquette uit 1898 vertelt hij me in het kort de geschiedenis van het gebouw. Neergezet in 1898, met een aantal bijgebouwen, toen Haarlem besloot zelf drinkwater uit het duin te winnen. Nu verscholen achter het duinlandschap, maar honderd jaar geleden opvallend aanwezig in de toen geheel kale duinen. Ontworpen door ingenieur Jan Schotel, een bekend bouwmeester van bedrijfsgebouwen, en eveneens ontwerper van ons Haarlemse station.

Het architectenduo Maaskant & Van Velzen heeft de moeilijke taak gehad het eigen karakter van dit monumentale gebouw te bewaren en tegelijkertijd te zorgen voor een inrichting met een eigentijdse uitstraling. Daar zijn ze wonderwel in geslaagd. De karakteristieke details van het gebouw krijgen volop aandacht: de geel-oranje bakstenen muren, de gietijzeren bogen en pilaren, de boogramen met glas-in-lood en het dakbeschot van in patroon gelegd Amerikaans grenen. Het doet luxueus aan voor een bedrijfsgebouw en ik laat me vertellen dat er zelfs koperen kaarsenkandelaars hingen als noodverlichting. De nieuwe inrichting is bewust uitgevoerd in neutrale kleuren en strakke vormen, met materialen als hout, staal en matglas. Het geheel doet weldadig rustig en ruimtelijk aan.

Op de bovenste verdieping bekijken we verder de filmzaal en het ruim opgezette restaurant, waar de deuren naar het terras openstaan om het najaarszonnetje binnen te laten. Op de terugweg naar de trap treffen we een moeder met twee kinderen aan op fitness-apparatuur die rondom een maquette van het totale duinterrein staat opgesteld. "Als je op de hometrainer stapt", vertelt Schouten me, "dan wordt er door je beweging een fietsroute verlicht op de maquette. Hetzelfde gebeurt als je een stukje gaat hardlopen op de loopband. Dan kan je precies zien waar het trimparcours is." Rondom deze sportieve hoek staan verschillende schatkisten opgesteld met daarin opdrachten die een beroep doen op al je zintuigen. "De

Nieuw duincentrum is bezoek meer dan waard!

Zaterdag 16 oktober ongeveer 14.00 uur. Een stralende dag, een wolkenloze hemel, volop zon! Wilt u een nog feestelijker omlijsting van een feestelijke gebeurtenis? Gedoeld wordt op de opening voor het publiek van De Zandwaaier, het nieuwe bezoekerscentrum van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland. Het centrum is ingericht in het geheel gerenoveerde pompstation van het waterleidingbedrijf, gelegen aan de Zeeweg in Overveen. Voorafgegaan door een clown, een verklede tweebenige vos en een dito ree, en opgeluisterd door de muziek van het Haarlems Straatorkest, trok een grote stoet bezoekers vanaf de parkeerplaats van het Koevlak naar het nieuwe gebouw aan de overzijde van de Zeeweg. Tijdens de rondgang door het gebouw vallen enkele zaken direct op. Het is indrukwekkend te zien, hoe ruim, licht en professioneel het nieuwe centrum er bij staat. Er is verschrikkelijk veel te zien en te beleven, zowel voor volwassenen als voor kinderen. Kortheidshalve verwijs ik hiervoor naar het kadertje bij dit artikel. Maar, ga er naar toe! U zult geboeid door al het moois rondwaren en er ongetwijfeld enthousiast vandaan komen. Het Nationaal Park heeft een centrum gekregen van onschatbare waarde voor natuur en milieu.

Theo Litjens

sleutelbewaarder zit beneden bij de balie en het is nog een hele toer om de juiste sleutel bij de juiste schatkist te vinden; een leuke puzzel voor de kinderen", zegt Schouten met enig leedvermaak.

Vervolgens dalen we helemaal af naar de kelder. Overigens zijn alle verdiepingen met een lift bereikbaar, waardoor het hele gebouw geschikt is voor rolstoelgebruikers.

In deze ruimte worden we verwelkomd door vogelgezang. Hier zijn de oude diorama's in een nieuw jasje gestoken, het Nationaal Park in het klein. Ga hier maar eens op een bankje je boterhammetje opeten en kijk en luister naar de vogels. Of kijk lekker onderuitgezakt in een oude strandstoel naar het dierenleven op het strand.

Als ik zeg dat ik die oude diorama's op het laatst wel erg stoffig vond, knikt Schouten. "Ze waren ook echt aan een opknappbeurt toe. Dat oude bezoekerscentrum was eigenlijk een soort kijkdoos: alle dieren uit de duinen trof je er aan. Nu hebben we veel meer gelet op hun directe omgeving en of ze bijvoorbeeld wel of niet in groepsverband leven." Schouten wijst op een kruisbek: "Wij noemen die vogel ook wel dennenpapegaai, omdat hij voornamelijk in dennen leeft. We hebben nu een groepje kruisbekken bij elkaar gezet in een dennenboom. In het oude diorama zat er gewoon ergens eentje op een tak." Hier, voor de diorama's die prachtig in elkaar overlopen, van binnenduin tot vloedlijn, komt Schoutens echte beroep spontaan om de hoek kijken. Alsof hij een excursie voor een hele groep leidt, vertelt hij bevlogen over het wel en wee van de duindieren. In korte tijd leer ik welke vogels niet meer in het duin te vinden zijn en waarom, waaraan ik de kleine karekiet kan herkennen en waarom konijnenmoeders zijn overgegaan op een andere plaats voor het graven van hun kraamkamer. Inderdaad, Hans Schouten is boswachter, en dat al bijna dertig jaar in dit duingebied.

Veel van de kinderactiviteiten door het hele gebouw, evenals de tentoonstellingsruimten zijn bedacht en uitgewerkt door Studio Platvorm uit Amsterdam. Zij vinden dat er voor het publiek iets te beleven moet zijn en daarin zijn ze uitstekend geslaagd. Het is toch prachtig om door echte duikbrillen die in een muur zijn gemetseld een blik te werpen op de wereld onder de zeespiegel? Of om in een donker griezhol met een zaklantaarn te ervaren hoe het duingebied er 's nachts uitziet?

Trap-opwaarts gaat het vervolgens, waar we slechts kort de winkel op de begane grond kunnen bekijken. De telefoon maakt een vervroegd einde aan de hele rondgang. Hans Schouten moet terug naar zijn plek achter de balie omdat zijn collega elders in het gebouw bezig is.

Tussen de telefoontjes door krijg ik nog te horen dat er plannen zijn het terrein rondom het centrum in te richten als educatieve duintuin en de watertoren open te stellen als uitzichtspunt en tentoonstellingsruimte. Met enige trots meldt Hans Schouten ten slotte dat het centrum tijdens de openingsweek in de herfstvakantie echt overspoeld werd door bezoekers. Maar ook nu, na de openingsperiode op een doordeweekse dag, blijkt dat aardig wat bezoekers dit bijzondere duincentrum weten te vinden.

Jonne Misset

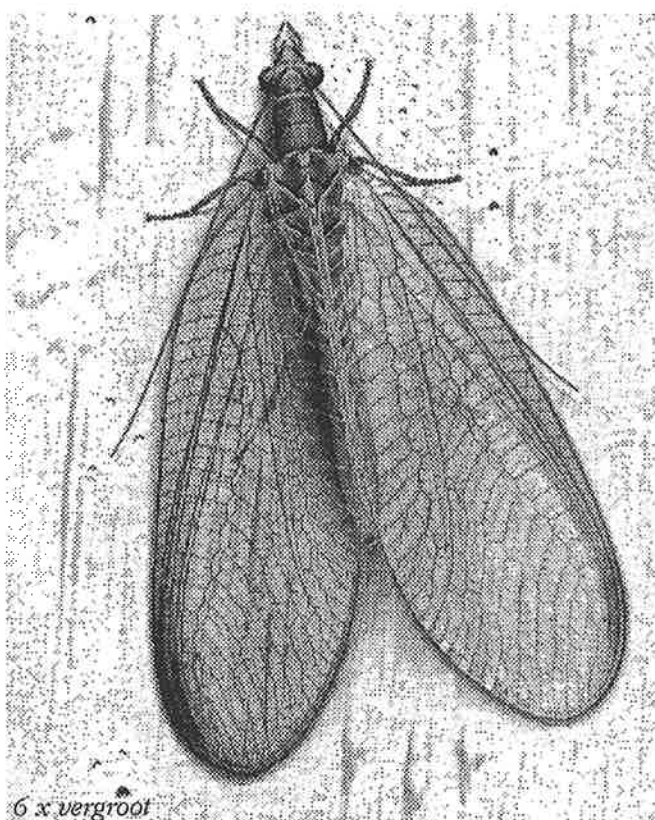
Ingang:	Zeeweg naast de watertoren (schuin tegenover ingang Koevlak)
Postadres:	Tetterodeweg 27, 2051 EG Overveen, tel. (023) 541 11 23
Openingstijden:	dinsdag t/m zondag van 10.00 uur tot 17.00 uur; Eerste Kerstdag en Nieuwjaarsdag gesloten
Toegang:	gratis / geheel toegankelijk voor rolstoelgebruikers

Buurtgenoten

Op dit moment zit de natuur tot aan haar wenkbrauwen in de voorbereiding voor de winterperiode. Dat is niet alleen buiten te merken aan slordige bladerhopen en dramatische herfstkleuren, maar ook binnenshuis vindt een verandering plaats.

Het wordt namelijk wat voller in onze huizen; allerlei klein grut dringt onze verwarmde optrekjes binnen om daar geriefelijk de winterse maanden door te brengen. In mijn vitrage bijvoorbeeld hopen de lieveheersbeestjes zich op om een stevige dut in te zetten. Maar er zijn meer dieren die de beschutting van onze huiskamer zoeken, en over een van deze wintergasten wil ik eigenlijk mijn verhaal houden. Ze zitten 's avonds wel eens op mijn kamermuren mooi en ragfijn te wezen.

Dit insect hult zich in louter schoonheid, en met dit groene juweeltje kunt u nader kennismaken: de gaasvlieg.

Familiebanden

De gaasvlieg voldoet aan alle eisen om een plek te krijgen in de klasse van de Hexapoda of insecten. En om even wat recht te zetten: ondanks zijn naam hoort deze jongen tot de orde van de Neuroptera (de netvleugeligen) en heeft derhalve niets te maken met die club van de Diptera waar de vliegen in ondergebracht zijn. Nu dit misverstand uit de wereld is, wil ik u ook nog wel toevertrouwen dat de familienaam Chrysopidae is en dat onze groene gaasvlieg door wetenschappers is opgezaald met de naam Chrysoperla carnea. Met een kleine 4000 soorten laten ze zich zien in elk werelddeel; alleen Australië moet het zonder gaasvliegen doen. In onze streken fladderen zo'n 54 soorten rond. Als u

precies wilt weten met wie u te doen heeft, let dan vooral op de kleur van de vleugels en de tekening op kop en borststuk. En o ja, de dooradering van de vleugels is ook doorslaggevend voor bepaling. Wie het simpel wil houden noemt ze gewoon gaasvlieg.

De groene onschuld

Als ordentelijk insect bezit de gaasvlieg een kop, borststuk en gesegmenteerd achterlijf, alles uitgevoerd in smaakvol groen. Het hele lichaam meet 10 mm, en aan de kop wuiven twee lange antennen. De ogen van de gaasvlieg zijn groot en samengesteld en volgens de boeken hebben de kijkers een goudschitterende glans. Het lange slanke lijf wordt ondersteund door zes poten. Het gaas in zijn naam dankt het beestje aan zijn prachtige vleugels. Sommige auteurs worden helemaal lyrisch bij het omschrijven van dit vliegapparaat. Het mooiste vond ik toch wel de benaming elfhemdjes voor de vier ragfijne groene (uiteraard) vleugels. Deze zijn 15 mm lang en hebben een spanwijdte van 30 mm, dus daar kun je mee voor de dag komen. Ze zien er transparant en kantachtig uit door een heel netwerk van dwarsadertjes. De gaasvlieg slaagt er volledig in een tere en onschuldige indruk te maken, waardoor je minder let op de sterke voorkaken die een carnivore levensstijl verraden. Daarover meer later in dit verhaal.

Nachtbrakers

Gaasvliegen hebben geen boodschap aan daglicht. De dag wordt doorgebracht op een rustig plekje in struiken, bomen of een geschikte muurspleet. Daar zitten ze de uren weg te suffen, de vleugels als een soort dakpan over het lijf gevouwen. Zodra de schemering valt, komt de gaasvlieg tot leven, en van april tot oktober brengen ze de nacht door met hun enige hobby: eten. De groene gaasvlieg is de

schrik van iedere bladluizenkolonie, waar hij (en zij ook) een ware slachting kan aanrichten. Ook andere kleine insecten staan op het menu, maar de luizen zijn veruit favoriet bij deze vraatzuchtige schoonheden. Tuinbezitters snikken van vreugde bij het zien van hongerige gaasvliegen, die als dank voor hun niet aflatende aanvallen op de nietige sapzuigers de titel bladluizenleeuw mogen dragen. Je mag in de natuur trouwens nog zo mooi zijn, dat weerhoudt een keur aan vijanden er niet van een maal van je te maken. Ondanks dat de gaasvlieg met zijn sterke kaken flink kan bijten, verdwijnt hij toch in de magen van vogels, spinnen en vele andere (grotere) insecten. Ook parasieten maken het leven er niet gemakkelijker op. Het blijft de harde wet van eten en gegeten worden.

De hooggeborenen

In de negen maanden van hun bestaan moeten volwassen gaasvliegen er voor zorgen dat de volgende generatie in elkaar wordt geknutseld. En het gekke is dat alle boeken daar discreet over zwijgen. De seksuele escapades van de gaasvlieg blijven in het duister gehuld. Wel werd mij meegedeeld dat hij en zij ultrasone geluiden de wereld insturen en op deze verfijnde manier op elkaars golflengte komen, maar dan zwenkt de camera als het ware weg en het volgende beeld is een eierlegend vrouwtje. Maar over de jeugd van de gaasvlieg raakt men niet uitgepraat. Moeder legt haar eieren op een heel aparte manier. Ze zoekt de onderkant van een geschikt blad (zoals een rozestruik) en deponeert daar een kleverig druppeltje op dat uit een achterlijfsklier komt. Vervolgens tilt ze haar lange lijf op en trekt de druppel tot een lange stijve draad, waarop ze dan een groen/witachtig ei legt. Ieder ei wordt afzonderlijk op zo'n steel gezet, en als deze etagebouw klaar is, laat ze haar ongeboren kroost in hun flatjes voor wat ze zijn en ze kiest het luchtruim.

Uitzuigers van het zuiverste water

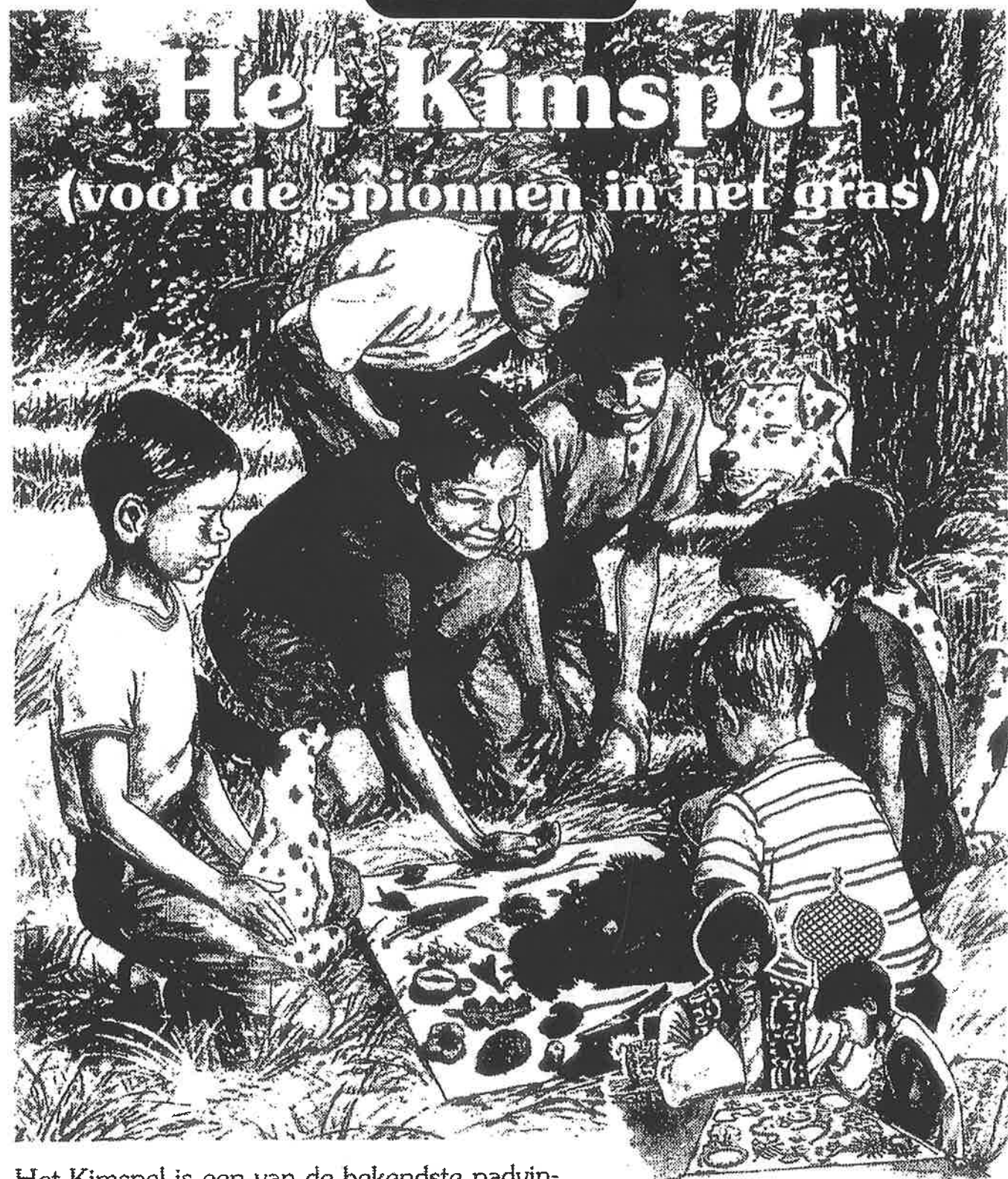
De larve die met enige moeite uit zijn hoogbouw komt kruipen lijkt volgens goed insectengebruik voor geen meter op zijn ouders. Het is een langgerekt, borstelig behaard wezen (volgens sommige boeken roze met een blauwzwart patroon). Korte poten en een bijtend bekje completeren het geheel. Geen spoortje groen aan deze feeënkinderen. Niet lang nadat de kleine frummel uit zijn ei is gekropen vervelt hij. Al lijkt de jonge gaasvlieg niet op zijn ouders, wat hij wel met ze gemeen heeft is zijn grote honger naar bladluizen. Vaak heeft moeder haar eieren in de buurt van een kolonie sappige luizen gedeponed, dus lang hoeven ze vaak niet te zoeken.

Moederliefde is toch een mooi ding. De gaasvlieg in wording heeft een lange voor-en achterkaak die een soort buis vormt. Met dit effectieve apparaat wordt de prooi van onderen aan het kakement gespietst en opgetild. Dan spuit de kleuter gif in zijn slachtoffers. Dit zorgt er voor dat de prooi verlamd wordt en de lichaamssappen opgelost worden. En zo zuigt hij zijn vangst letterlijk uit. Om te voorkomen dat hij tijdens dit huzarenstukje van zijn tak kukelt, houdt de kleine veelvraat zich in evenwicht met een uitsteeksel aan zijn achterlijf, waar hij geriefelijk op steunt en zich ook mee voortbeweegt. Dit hechtapparaat heet officieel het pygopodium. Een larf kan zich met genoeg door een kolonie bladluizen heenvreten; enkele honderden luizen per jonge gaasvlieg is heel gewoon. Maar de eieren van spinnen en andere insecten worden ook zonder pardon uitgezogen, evenals andere zachte insecten zoals tripsen. Boze tongen beweren dat ze er ook niet te beroerd voor zijn hun eigen soort uit te zuigen.

Rommelige gedrochtjes

Jonge gaasvliegen zijn wat moeilijk te ontdekken. Ze hebben namelijk een prachtige camouflage die ze samenstellen uit de overblijfselen van hun prooidieren. Een artistieke instelling kan de jongen niet ontzegd worden. Ze bedekken zich kunstzinnig met de velletjes van gewezen maaltijden, stukjes schors en andere rommel. Met zijn monddelen sjort hij de dode materie op zijn rug, waar alles vast blijft kleven aan de borstelharen. Dus als u op een blad een propje rommel tegenkomt dat ook nog een beetje beweegt, dan staat u oog in oog met een gaasvliegjongeling. Zo voorkomt het lepe dier dat mieren die de bladluizen komen melken hem herkennen en de laan uitsturen. Aan iedere jeugd komt echter een eind. Op een gegeven moment besluit de larf dat het tijd wordt zich te verpoppen. Met spinklieren in zijn achterlijf maakt hij een comfortabele cocon met een lekker los buitenweefsel en een dicht binnenweefsel. Goed verscholen aan de onderkant van bladeren en (wederom) aan de buitenkant kunstig gecamoufleerd met plantaardig materiaal en andere stoffen wacht hij op de verpopping. Er zijn vaak twee generaties in een jaar, waarbij de tweede in september het levenslicht ziet. Binnenin de cocon voltrekt zich het wonder van de metamorfose van onooglijke frummel naar ragfijne schoonheid met vleugels van Brussels kant. Eenmaal volwassen overwintert de nieuwbakken gaasvlieg in schuren, nestkastjes, zolders en huiskamers, om op de eerste mooie lentedag op de wieken te gaan in vol groen ornaat. De elfen vliegen: de winter is voorbij.

Yvonne Beerhuizen

Het Kimspel is een van de bekendste padvindrusspellen. Je kunt het zowel binnen als buiten spelen. En er zijn heel wat variaties mogelijk. Je kunt wedstrijden organiseren, maar ook in je eentje oefenen.

Welk materiaal heb je nodig?

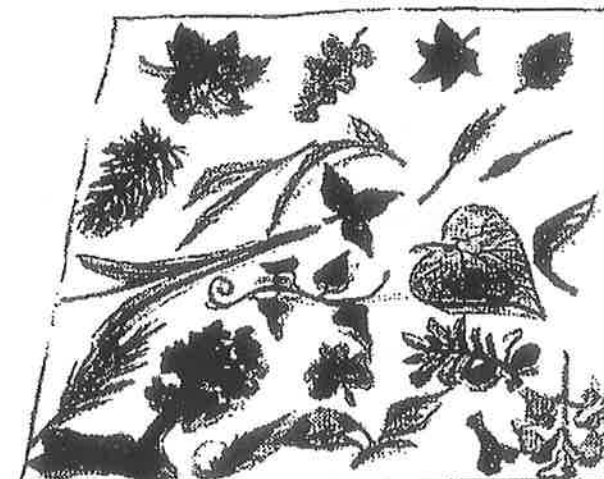
In Kim, beroemde roman van Kipling, beleeft een jongen boeiende avonturen. Het verhaal speelt zich af in India, onder de Engelse overheersing. Kim wordt onder andere in de kunst van het spioneren ingewijd. Hij moet zijn geheugen trainen en zijn waarnemingsvermogen. Ben jij net zo knap als hij?

Improviseer maar!

Je moet een aantal voorwerpen bij elkaar zoeken: twintig of dertig. Alles wat je bij de hand hebt is goed: mes, potlood, knoop, touwtje, foto, steentje, kastanje, enz.

Leg de voorwerpen op tafel of op de grond. Leg er een doek overheen. Als iedereen klaar is, tilt de spelleider het doek op. De deelnemers kijken aandachtig naar de voorwerpen. Na een minuut worden ze weer bedekt. Iedereen maakt een lijstje van de voorwerpen die hij zich herinnert. Wie de meeste dingen weet is winnaar. Het lijkt heel eenvoudig, maar je zult zien dat ons geheugen een loopje met ons neemt!

VOOR- WERPEN	LISA	TIM	ELS	YARZ
	x		x	x
	x	x	x	x
	x	x	x	
		x		x
	x	x	x	
	x		x	x
	x	x	x	x
				x
	x	x		x
		x		

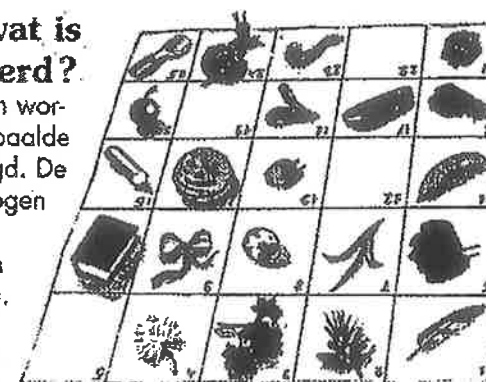
Als je in het bos speelt, kun je dit spel combineren met een kennistest. Als voorwerpen neem je dan bladeren, grassoorten, bloemen. Je moet gaan kijken wat het zijn: bij welke boom hoort een bepaald blad? Andere mogelijkheid: een gebied zoeken, een afgebakende hoek van het bos. Probeer dat vanuit je geheugen te beschrijven. Veel plezier met het moeilijker maken van het spel, met het bedenken van varianten.

Kimspel met uitstel

Na het bekijken worden er andere activiteiten gedaan, je wandelt bijvoorbeeld verder. Na een bepaalde tijd vraagt de spelleider iedereen om zijn lijstje te maken: het is nog beter als hij dat doet als niemand het verwacht.

Variant: wat is er veranderd?

De voorwerpen worden in een bepaalde volgorde gelegd. De deelnemers mogen er een minuut naar kijken, en gaan dan weg. Daarna verplaatst men de voorwerpen of haalt er een paar weg. De deelnemers komen terug en moeten zeggen wat er allemaal veranderd is. Je kunt de voorwerpen op een dambord met nummertjes leggen: een punt per goed vakje; een fout als een verplaatst voorwerp niet op de juiste plek wordt teruggelegd of niet wordt opgemerkt dat een voorwerp weg is.

De versierders van de herfst laten ons op het ogenblik volop genieten. Variatie in geuren, kleuren en vormen is alom aanwezig. Gouden tinten, van rood-oranje-geel-groen, tot blauw-zwart, leveren samen met diverse boom-, blad- en vrucht-vormen een schouwspel tegen de blauwbewolkte lucht, dat het genot van het zien van een regenhoog ver te boven gaat.

Guirlandes met glanzend rode of zwarte besjes, voor ons vaak zeer vergiftig, verstrengeld met minder opvallend gekleurde maar met interessant gevormde ranken en vruchten vlechten alles aaneen. Een van die versierders is voor mij wel de hop. Evenals bij vele planten het geval is, hebben ook de hopbloemen een soort lat-relatie. De vrouwelijke bloemen groeien aan de vrouwelijke plant, als het ware in het vrouwenhuis, terwijl de mannelijke plant slecht bloemen met stuifmeel voortbrengt. Hop is dus tweehuizig, waarbij in dit geval de wind de bestuiver is.

Kenmerken

De zich van west, via zuid, oost, noord weer naar west bewegende stengel, men noemt dit rechtswindend, zoekt ondertussen steun. Aanvankelijk zoekt hij steun bij zichzelf of één of andere spriet, later bij een steviger verticaal object zoals een tak, een stam of een hek.

De plant

kan in een seizoen meer dan zes meter lang worden en is daarmee de langste kruidachtige klimmer van onze flora.

eetbare en/of geneeskrachtige kruiden

Hop

Humulus lupulus

's Winters sterft hij af, om in het voorjaar vanuit de overgebleven wortel opnieuw zijn reis in het zomerlicht te maken. De hopplant voelt vrij ruw en stevig aan.

Die ruwheid wordt veroorzaakt door haakjes die aan stengels en bladstelen tegen de groei-richting in wijzen, ze kunnen zich daarmee vastmaken. Wie schetst echter mijn verbazing toen ik ontdekte dat de op het blad aanwezige stekeltjes de andere kant uitwijzen!

De onderkant der bladeren is geheel glad, zij het dat de vertakte nerven als een ondersteuning het bladmoes lijken te dragen. De vorm van de bladeren kan heel verschillend zijn; soms zijn ze handnervig drie- tot vijfdelig gelobd tot gespleten en soms zijn ze bijna eirond. De rand der bladeren is steeds onregelmatig gezaagd tot getand en altijd gesteeld. Het is verrassend zo veel verschillende vormen aan één plant waar te nemen. Ik heb het dan nog niet eens gehad over de sierlijkheid van de stengels met daaraan de feestelijke, geschubde bellen, de hopbellen.

Voorkomen/historie

De hop die in geheel West-Europa veelvuldig voorkomt, verslingert zich graag bijvoorbeeld aan wilgen. Plinius noemde de plant dan ook *Lupulus salictarius*, vertaald: wilgenwolf. Het is namelijk alsof de hop zich om een wilg slingert zoals een wolf zijn prooi wurgt.

Plinius heeft de plant als Romeinse tuinplant beschreven. In Frankrijk is de hop waarschijnlijk reeds sinds de achtste eeuw bekend. Hildegard von Bingen (ca. 1150) beschrijft hem als "Hoppo". Sinds de dertiende eeuw heeft de hop in onze streken meer bekendheid gekregen. In die tijd noemt Albert Magnus (ca. 1250) hem Hoppen, waarschijnlijk van het Duitse woord heben = opheffen of klimmen. In Engeland is hop pas sinds Hendrik VIII bekend. Een rijm uit die tijd luidt:

"Hops and turkeys, mackerel and beer came to England all in one year".

Het was blijkbaar een enerverend jaar! In Nederland komt hop overal geregeld voor, met uitzondering van de zeeleigebieden in noord en noordwest Nederland. Hoewel vroeger bij de brandnetelfamilie ingedeeld, is de hop nu afgesplitst en ondergebracht in een zeer kleine familie van tweehuizige, kruidachtige planten, namelijk de hennepfamilie.

Gebruik

Hennep zowel als hop wordt tegenwoordig vooral gekweekt voor fabricage van genot- en geneesmiddelen. Het genotmiddel waarvan men de hop vaak kent, is bier. Door toevoeging van onbevuchte hopbellen aan het proces van het bierbrouwen hebben deze vruchten minstens een tweeledige functie, te weten a) als smaakmaker en b) als conserveringsmiddel; de ontwikkeling van melkzuurbacteriën wordt namelijk verhinderd. De belangrijkste bestanddelen van hopbellen bestaan uit: de harsstoffen: humulon en lupulon, etherische oliën, looistoffen, choline en dextrose. Aan hopbellen wordt toegeschreven dat ze, mits goed gebruikt: a) eetlust bevorderen, b) spijsvertering ondersteunen, c) slaap verwekken, d) kalmeren, e) seksuele opwinding onderdrukken, f) gewrichtspijn verlichten, g) tegen onvrijwillig plassen helpen, h) koorts weren, i) langdurige etteringen genezen, j) kramp opheffen.

Kosmetisch dienen de hopbellen tot: het tegengaan van veroudering van de teint en tegen broosheid van het haar. Hopbellen kunnen gedroogd ook als tabak gerookt worden.

WAARSCHUWING:

1) lijdens aan depressies is het gebruik van hopbellen sterk af te raden,
2) verse vruchten kunnen een allergische huiduitslag en misselijkheid veroorzaken,
3) hopbellen zijn niet lang houdbaar.
Tot slot kwam ik verschillende bereidingswijzen van jonge hopscheuten tegen. Blijkbaar was deze voorjaarsgroente aan het begin van de twintigste eeuw nog zeer gangbaar en geliefd.

Yneke Bettink

Geef elkaar de vijf!

Thema-avond IVN succesvol verlopen

Niet alleen werd op 23 november jl. het vijfjarig jubileum van de Werkgroep Lezingen gevierd, de voorzitter memoreerde in zijn openingswoord ook het twintigjarig bestaan van de IVN, afdeling Kennemerland. Maar, zoals hij zei, in de nieuwe eeuw wordt het echt interessant, dan bereikt de IVN haar volwassenheid.

Een dertigtal leden, in een plezierige mix van jong en oud, was naar de thema-avond gekomen. In ongedwongen sfeer werd er gepraat en gelachen, bekeken we gezamenlijk de nieuwe mediatheek van Ter Kleef (overigens een prachtige ruimte waar nog wel veel werk in verzet moet worden) en maakten we ons op voor het leerzame onderdeel van de avond: een groepsgewijze quiz aan de hand van dia's.

De IVN Kennemerland heeft ruim 1400 dia's tot haar beschikking die gearchiveerd worden door de Werkgroep Lezingen. Zij hadden een kleine selectie gemaakt waarover vragen werden gesteld. Al snel werd duidelijk dat de serieuze quiz-kandidaten onder ons het niet zouden redden met alleen hun kennis. Er werd ook de nodige creativiteit in denken gevraagd en met het losgooien van de (kennis)remmen was het gelach al snel niet van de lucht. De groep die bij het tonen van een besneeuwdpolderlandschap de vraag formuleerde (dat was de opdracht) 'waar staat het sneeuwklompje?' scoorde daarmee het hoogste aantal punten. De creatieve benaming 'verdroogde vaatdoekzwam' bij het zien van een onbekende boleet leverde een andere groep een goede score op. De groep die met de eer ging strijken had met drie cursisten van de natuurgidsencursus en de stadsecoloog een niet te kloppen quizpotentieel in huis.

Alle quizdeelnemers kregen een prachtige reproductie van een oude plattegrond van de Haarlemmerhout mee naar huis.

Tot slot memoreer ik graag de uitstekende verzorging van de binnen- en buitenkant. De koffie met speculaasbrokken, de drankjes en de kleine hapjes en heerlijke zelfgemaakte salades vormden zeker een bijdrage aan de gezellige, ontspannen sfeer.

Jonne Misset

Een berichtje van de Waterschapsbestuurder

Ergens in een advertentie las ik "wie slim omgaat met de opvang van vuil- en afvalwater wacht een schone toekomst". Voorlopig lijkt me dit een utopie.

Is het jullie opgevallen (ja toch?) dat in de troonrede het thema 'water' zoveel aandacht heeft gekregen? Geen woord dus! En dat na al die wateroverlast van vorig jaar en de waterschapsverkiezingen van dit jaar. Gebeurt er dan helemaal niets? Ja wel, hoor. Er is een onderzoekscommissie 'Waterbeheer 21ste eeuw' in het leven geroepen door de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat en de Unie van Waterschappen (koepelorganisatie voor de waterschappen). De resultaten van deze commissie staan ten dienste van de regering en hebben mede betrekking op de ruimtelijke ordening. Hard nodig als we kijken naar het Westland, dat nu weer onder water staat.

Wat dichterbij huis geldt het rapport 'Waterbeheersplan 2000' met als subtitel 'ruimte voor water'. Dit rapport bestaat uit vier deelrapporten en behelst onder andere waterbeheer in Zuid-Kennemerland. Ik zal geen droge opsomming geven van hetgeen wat in die rapporten vermeld staat. Het valt mij wel op dat 'schoon' en 'natuur' toch wel aandacht krijgen. Te denken valt aan onder andere natuurvriendelijke oevers, vernatting van de duinen in nauwe samenwerking met PWN, aanleg, inrichting en beheer van watergangen en eutrofiëringsbestrijding. Dit laatste betekent bestrijding van een overmatige toename van voedingsstoffen in het water, waardoor een te grote groei van onder andere algen en kroos, ontstaat en waterkwaliteitsproblemen optreden. Uiteraard kan het allemaal nog beter en sneller, maar dat gaat nu eenmaal niet, mede vanwege de economische belangen van met name de agrariërs. Maar het begin is er.

De volgende vraag rijst dan ook: betaalt de vervuiler wel voldoende, of moeten wij ingezetenen (brave burgers, die absoluut niet meedoen aan watervervuiling) mee betalen? Zolang er veel agrariërs in het waterschapsbestuur gekozen worden, kunt u het antwoord wel raden. De kostenverdeling blijft een verhit discussiepunt. Daarom is het voor natuur- en milieuorganisaties ook belangrijk dat er veel 'groene' kandidaten in het bestuur komen. Niet alleen voor de natuurbelangen maar ook voor wie betaalt. Binnen de waterschappen geldt: wie betaalt bepaalt. Gelukkig hebben bij de laatste verkiezingen veel groene kandidaten voldoende stemmen gekregen om in het bestuur te komen. En nu proberen om de groene speerpunten verwezenlijkt te krijgen. Ik houd jullie op de hoogte.

Joke Jong

Waterschapsbestuurder, hoogheemraadschap Rijnland

Wijzigingen ledenbestand

Nieuwe donateurs

Mw. M. Klompmaker
Els van Roodenstraat 11
2036 AC Haarlem
Tel: 023-5366526

Dhr. C.M. van der Meer
Duvenvoordestraat 40
2013 AG Haarlem
Tel: 023-5323665

Wijzigingen

G. Bas
Ruysdaelstraat 8
Haarlem
van lid naar donateur

Opgezegd:

A. Hoekstra-de Graaf (L)
Dhr. B. van Soest (L)
Fam. Van Vliet (L)
Van Eeden (D)
MW. A.Th. Muller Masis (D)
S. Verhoog (D)
Wohlfarth (D)

Nieuw adres:

Dhr. G.F. den Toom (L)
Nieuw:
Vogelenzangseweg 270
2114 CH Vogelenzang

Mw. M. Greeve (D)
Nieuw:
Irisstraat 14
2015 AT Haarlem

Water

Malen, pompen of verzuipen; IVN themadag over water

We hebben weliswaar nog een half jaartje te gaan, maar we maken u toch graag nu al attent op een themadag over het belangrijke onderwerp water.

Deze dag vindt plaats op

Zaterdag 4 juni 2000

rondom het restaurant De Molenplas
in Schalkwijk.

Er zijn wateractiviteiten, excursies, een fietsroute, kinderactiviteiten en een tentoonstelling.

U kunt er tussen 11.00 uur en 16.00 uur terecht om te kijken, te ruiken, te luisteren, te voelen, te bewegen, te proeven en te onderzoeken.

Pak meteen uw nieuwe agenda en noteer de datum. Twijfelt u nog omdat u de locatie te ver weg vindt? Bedenk dan dat u er vanaf het station met de bus binnen een half uurtje bent.

In het volgende nummer van De Toorts vertellen we u wat over de achtergronden van deze themadag en publiceren we het volledige programma.

De Landgoederen van

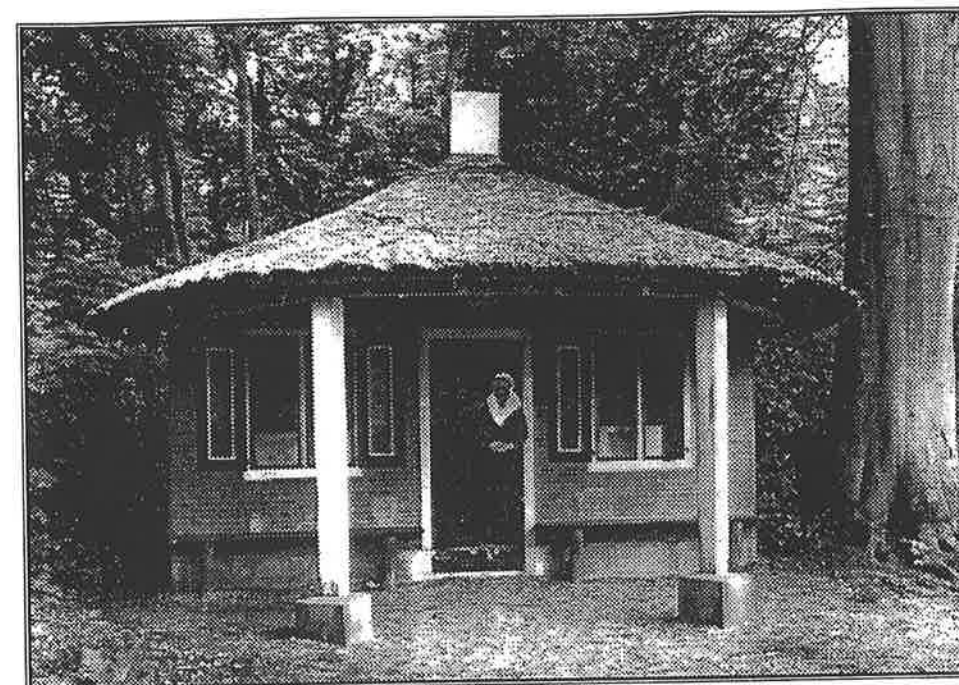
ZUID-KENNEMERLAND

LANDGOED ELSWOUT TE OVERVEEN (vervolg)

'KA-BUUR', EERSTE HELFT VAN DE 19E EEUW (FOTO: RIJKSDIENST VOOR DE MONUMENTENZORG, JUNI 1981).

6. De blokkenhut en de hertenbaan

Deze hut, uit de jaren veertig van de 19de eeuw, is geïnspireerd op de Noorse architectuur. De hertenbaan is een ontwerp van landschapsarchitect Zocher jr. (tussen 1812 en 1844 uitgevoerd). De rode beuk in het midden van de zichtas werd in 1834 geplant ter ere van de geboorte van Willem Borski III.

7. Het sluisje en de sluiswachterswoning

Vlakbij de Elswoutlaan, langs de Marselisvaart (voordien Molijns vaart geheten) vindt u het 17de eeuwse sluisje en het huis van de sluiswachter. Beiden zijn gebouwd toen Gabriel Marselis eigenaar van de hofstede was.

8. Het jachtbeeld en de Kerklaan

Deze laan heeft zijn naam te danken aan het uitzicht (in oostelijke richting) op de toren van de Grote of St. Bavokerk op de Grote Markt in Haarlem. Het beeld van een luisterende jagersjongen met de twee jachthonden is "Halali" genaamd. Dit verwijst naar een kreet in de jagerswereld. Het origineel is van de Franse beeldhouwer H.M.A. Jacquemart (1824-1896) en staat in Oostenrijk in Bad Ischl. Dit gietijzeren afgietsel

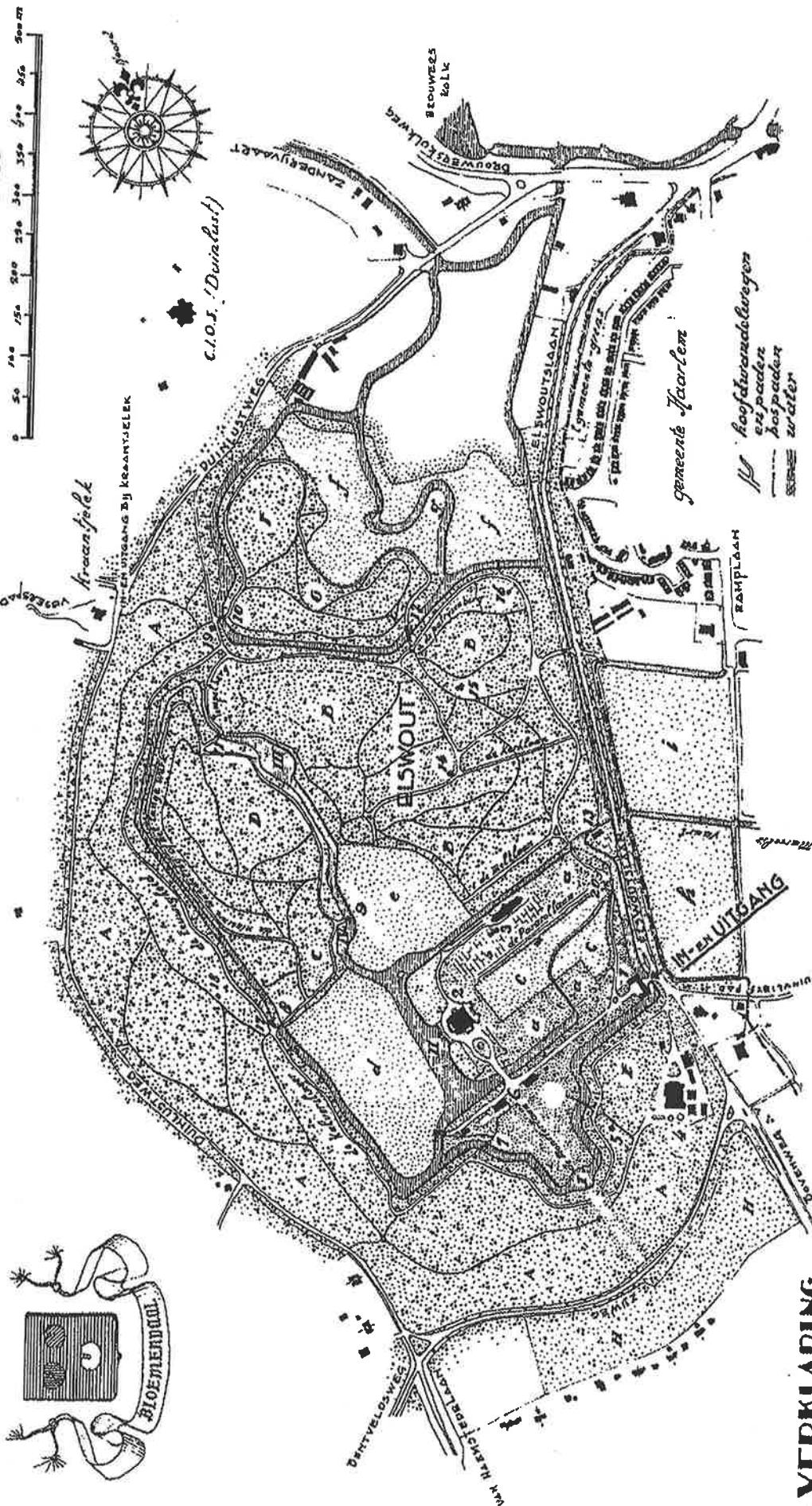
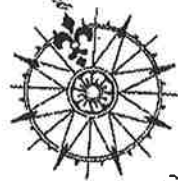
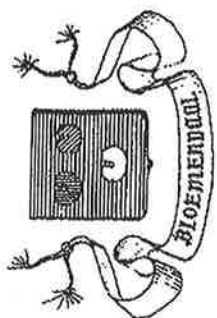
werd in 1888 aan de heer en mevrouw Van der Vliet - Borski geschonken door hun kinderen ter gelegenheid van hun zevenendertigeneenhalf-jarig huwelijksfeest. In 1948 is het beeld overgeplaatst van Duinlust naar Elswout.

9. 'Ka-buur'

Een dergelijke 'follie' (gekkigheidje) was rond 1800 zeer in de mode. Zij waren een goedkoop alternatief voor echte bouwwerkjes en gaven een suggestie van 'bewoning'. Deze huidige kopie van het rond 1810 geplaatste schot toont de voorkant van een boerenwoning of melkhuysje met echte rustbanken. In de deuropening zien we Ka-buur, een vrouw in Zandvoortse (?) klederdracht. De legende gaat dat haar afbeelding een hulde is aan de vissersvrouwen, die hun mannen 's middags hun eten kwamen brengen op het landgoed. Bij de aanleg van de Engelse landschapsstijl aan het einde van de 18de eeuw, werkten veel Zandvoortse vissers mee als dagloners op het landgoed. De vroegere strakke indeling van de tuin maakte toen plaats voor een romantische aanleg, waarvoor waterpartijen gegraven en nieuwe heuvels opgeworpen moesten worden. De vissers waren goed bekend met dit terrein, omdat zij via Elswout hun vis naar Haarlem brachten voor de verkoop.

10. Prieeltjes

Verspreid over het landgoed vinden we een aantal prieeltjes, theekoepeltjes en een 'hermitage' of kluizenaarshut (veelal door vrijwilligers opgeknapt of nieuw gebouwd). Het zijn kopieën van originele huisjes die dateren uit de eerste helft van de 19de eeuw. De vormgeving is een merkwaardige mengeling van classicisme en neogotiek.

VERKLADING

- 1 Voorzitter (in- en uitgang)
- 2 J. de P. Thijssen Lyceum
- 3 " " (voorzitter)
- 4 de voorzitter
- 5 de Meester der Boedij, I. A. de V.
- 6 de Meester

- 7 de Pontjesbrug
- 8 de Kettingbrug
- 9 de Plattebrug
- 10 de Grote Twieterbrug
- 11 de Kleine Twieterbrug
- 12 de Berde Twieterbrug

13 het slechte
14 Jackbeeld „Halali
15 Taxantorie
16 de Kermisdag
17 Ka- beur
18, 19 en 20 koeplijes

Boezem
A de Kamp
B het Grote Bos
C het kleine Bos
D het opolder
E de Plantage
F het Lage veld
G de Dode Hoek
H het Park

Culture

Weiden

Meiden	Water
I de Rutenboom	I de Lange de Vijver
II het Grote stuk	II de Grote Vijver
III de Kipnestek	III de Kleine Vijver
IV het Klaverstuk	IV de Boortersplek
V de Hamhoek	
VI het Poortstuk	
VII het Kruisstuk	

ELSWOUT NU, MET DE 160 JAAR OUDE BEUK.

Aan de overkant van de Elswoutlaan werd in 1847 een rentmeesterswoning gebouwd. Als bouw materiaal diende het gesloopte tweede poortgebouw op Elswout. Dat stond vanaf de 17de eeuw als afsluiting van het voorplein bij het grote huis en werd in het begin van de 19de eeuw afgebroken.

In het zuidoosten, buiten de poort, bij de huidige parkeerplaats, staat een boerderij in chaletstijl. Het is gebouwd aan het einde van de 19de eeuw in opdracht van Borski III, evenals het huidige grote huis en de orangerie. Het is nu in gebruik als 'Stal Elswout', een manege. Ooit stonden hier de bruine Zwitserse koeien 's winters op stal.

Elswout is rijk aan vogels en herbergt vele soorten broedvogels. In de winter fourageert hier bijvoorbeeld het ijsvogeltje en 's zomers broedt er de zwarte specht. Twee bijzonderheden! Ook heel bijzonder: de ara's. Een papegaaiesoort die uit gevangenschap is ontsnapt en nu met gunstig resultaat al een aantal jaren broedt in een oud spechtennest in een beuk aan de Elswoutlaan. Het tropisch aandoend geschreeuw van deze vogels hoort ook bij het landgoed Elswout, evenals de bonte kleurenpracht (rood en blauw).

Op een historisch landgoed als Elswout bloeien vele soorten stinzenplanten. Het woord stinzenplant stamt af van 'stins', het Friese woord voor 'stenen huis'. Het was rond deze Friese stinzen dat deze planten het eerst zijn geïnventariseerd. Het zijn door mensen aangeplante soorten die zich, wanneer de omstandigheden gunstig zijn, massaal vermeerderen. Veelal zijn het exotische bol- en/of knolgewassen uit alle delen van de wereld, die in het vroege voorjaar, wanneer er nog geen blad aan de bomen zit, de bosbodem sieren. Alleen dan hebben ze voldoende licht om te bloeien. Ze komen niet alleen voor bij de Friese stinzen, maar ook in de Groningse borgen, kasteelen en pastorietuinen en op allerlei landgoederen en buitenplaatsen. Voorbeelden van stinzenplanten die op Elswout bloeien zijn: sneeuw-klokje, primula, crocus, wilde hyacint, vingerhelm-bloem of vogeltje-op-een-stokje, daslook, aronskelk en de voorjaars-zonnebloem.

TONDELZWAM

Deze paddestoel, die wel 10 tot 15 jaar oud kan worden, groeit aan de stam van de beuk. Hij leeft ten koste van zijn gastheer.

De tondeldoos, die aan de tondelzwam zijn naam dankt, is eigenlijk de oudste vorm van een aansteker. Het vlees van de paddestoel werd vermengd met salpeterzuur. Dit mengsel liet zich gemakkelijk aansteken met een vuurslag of vuursteen.

Het smeulende goedje werd in een tondeldoos gedaan om dan later weer heel gemakkelijk aangeblazen te kunnen worden. Dan had je een vlammetje waar dat nodig was.

Behalve deze grote
paddestoel, die het hele jaar
door zichtbaar is, is Elswout
vele soorten paddestoelen
rijk. Door het natuurlijke
beheer, waarbij dode bomen
en snoeimateriaal in het bos
mogen verteren, krijgen veel
schimmels en zwammen een
kans zich te ontwikkelen.

Mieke Wilmink

Van de leestafel

Beknopte weergave van boeken verkrijgbaar in de Groene Winkel van het IVN.

HERDRUK VAN DE OECOLOGISCHE FLORA

In de zomeruitgave van Mens en Natuur afgelopen juni, stond de aankondiging dat de VARA het IVN heeft voorgesteld de herdruk van deze flora ter hand te nemen.

Na telefonisch contact met het IVN Amsterdam, is de voortgang als volgt.

1. De normale prijs per set bedraagt f345,-
2. IVN leden krijgen een korting van f50,-.
Dus prijs per set f295,00
3. Plaatst men als afdeling een bestelling van 0 t/m 5 sets, dan bedraagt de korting berekend van de normale prijs 25 %.
Prijs van de set is dan f258,75.
4. Bij bestelling van 10 sets of meer bedraagt de korting 40%, prijs dan f207,-!
5. Het is dus aan te bevelen te trachten de bestelling te bundelen.
6. Leverbaar eind november '99.
7. Aanschaf per deel is niet mogelijk!

Cock Meijer

Coördinator Werkgroep Groene Winkel
Telefoon 023 5247437

LIEVEHEERSBEESTJES IN BEELD

Uitgever KNNV, prijs f 7,95.

Lieveheersbeestjes zijn mooie en opvallende kevertjes die men dicht bij huis al kan aantreffen. Veel mensen weten niet dat er veel verschillende soorten in Nederland en België leven. Met dit boekje is het nu mogelijk om twintig veel voorkomende lieveheersbeestjes te herkennen en wat meer te weten te komen over het gedrag en de levenswijze van deze boeiende diertjes.

REGISTER VAN DE OECOLOGISCHE FLORA.

prijs f 7,95 i.p.v. f 24,95

Dit register is nog maar beperkt verkrijgbaar, oorzaak o.a. de herdruk van deze serie door de VARA en het IVN i.s.m. het KNNV, hier zullen hoogstwaarschijnlijk meerdere aanpassingen in plaatsvinden, waardoor het huidige register zijn waarde verliest. Voor diegene die al in het bezit zijn van de 1e druk is het een must om op een snelle en makkelijke manier te spitten in de flora's. In de Groene Winkel zijn nog 3 exemplaren aanwezig.

PADDESTOELENENCYCLOPEDIË

Uitgever Rebo, Lisse.

Nu weer volop te leveren uit de Groene Winkel. Niet voor de genoemde prijs van f 14,95 maar voor f 17,95. Een boek voor die prijs, niet te versmaden!

SNELZOEKGIDS PADDESTOELEN

Uitgever Elmar, Rijswijk.

Dit boek uit een serie is helaas door het Milieubook Amsterdam niet meer te leveren.

63 ALGEMENE PADDESTOELEN

Uitgever IVN uit Lochem via de stichting Edumat.

Ook deze uitgave is in de Winkel verkrijgbaar en wel voor de prijs van f 12,50.

PADDESTOELENBOEKJE

Uitgever IVN Amsterdam. Prijs f 6,50

Dit boekje stamt uit een leuke reeks van 8 handzame kleine boekjes voor de jeugd t/m 12 jaar.

Rondleidingen

Thijsses Hof

Georganiseerd door medewerkers van de Hof en gidsen van het IVN. Iedere eerste zondag van de maanden april t/m oktober.
Aanvang: 14 uur.
Ingang: Mollaan (achter het Pannenkoekenhuisje), Bloemendaal

~water~

Excursies

Landgoed Huys te Manpad

Georganiseerd door Stichting Huys te Manpad, m.m.v. IVN gidsen. Gedurende de periode 15 april - 15 oktober: Iedere zaterdag, aanvang: 10.00 uur. Iedere dinsdag, aanvang 14.00 uur. Vertrek bij het toegangshek, Herenweg, Heemstede.

Activiteitenprogramma Winter / Voorjaar 2000

Vereniging voor Natuur- en Milieu-educatie, afdeling Zuid-Kennemerland
Secretariaat: Mw. J. de Vries, Tel. 023 5331557.

Schemerexcursie, Kennemerduinen

Vrijdag 14 januari

I.s.m. Nationaal Park Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 16.00 uur, vanaf parkeerplaats Koevlak aan de Zeeweg te Overveen.

Duur: 1,5 uur. Toegangskaat verplicht. Deelname uitsluitend na aanmelding bij NPZK: 023 5411119.

Informatie: Erna Schreuder, 023 5314647.

Schemerexcursie, Kennemerduinen

Vrijdag 11 februari

I.s.m. Nationaal Park Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 17.00 uur, ingang Bergweg, Bloemendaal.

Duur: 1,5 uur. Toegangskaat verplicht. Deelname uitsluitend na aanmelding bij NPZK: 023 5411119.

Informatie: Erna Schreuder, 023 5314647.

Knoppenwandeling Landgoed Caprera

Zondag 13 februari

Vertrek: 11.00 uur; ingang Caprera, Hoge Duin en Daalseweg, Bloemendaal. Duur: 2 uur.

Toegangskaat verplicht. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Leo van der Brugge, 023 5261584.

Strandexcursie, Bloemendaal aan Zee

Zondag 20 februari

Vertrek: 11.00 uur, Kop van de Zeeweg, Bloemendaal aan Zee. Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Erna Schreuder, 023 5314647.

Excursie "Bloeiende Bomen op de Begraafplaats"

Zondag 27 februari

I.s.m. het KNNV.

Er wordt onder meer aandacht besteed aan de winterkenmerken van diverse soorten bomen, aanpassingen aan de winterse omstandigheden en de ontwikkeling van knoppen, twijgen, bladeren en bloesems.

Vertrek 11.00 uur bij ingang Algemene Begraafplaats aan de Kleverlaan. Duur 2 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Leo van der Brugge, 023 5261584.

Dialezing "Stinzenplanten"

Donderdag 23 maart

I.s.m. het KNNV.

Presentatie: De Heer Jos Ketelaar.

Aanvang: 20.00 uur, zaal open vanaf 19.30 uur. Locatie: NMC Ter Kleef, Kleverlaan 9, Haarlem.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Jan-Willem van Velzen, 023 5317756.

Vogelexcursie, Elswout

Zondag 26 maart

I.s.m. Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 8.00 uur, ingang landgoed Elswout, Elswoutlaan, Overveen. Duur: 2,5 uur. Toegangskaat verplicht.

Kijker meenemen. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773

Weidevogelexcursie, Hekslootpolder

Zondag 9 april

I.s.m. Vereniging Behoud de Hekslootpolder en Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 8.00 uur, info-paneel hoek Spaarndamseweg/Vondelweg, Haarlem.

Duur: 2,5 uur. Kijker meenemen. Denk om warme kleding.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Eric van Bakel, 023 5393507.

Excursie "Voorjaar in de Hout"

Zondag 9 april

Vertrek: 12.00 uur, Restaurant Dreefzicht, Fonteinlaan, Haarlem. Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Dik Vonk, 023 5254140.

Boekhandel MilieuBoek gesloten!

Met ingang van 1 november 1999 is Boekhandel MilieuBoek gesloten. Tot die datum was MilieuBoek Nederlands enige gespecialiseerde boekhandel op het gebied van natuur en milieu. Daarnaast verzorgde MilieuBoek voor een groot aantal natuur- en milieu-organisaties distributiewerkzaamheden. Om redenen van bedrijfseconomische aard is MilieuBoek genoodzaakt al haar distributie- en verkoopactiviteiten te staken.

Excursie Eetbare- en Geneeskrachtige Kruiden, Middenduin

Woensdag 12 april

Vertrek: 19.00 uur, ingang Duinlustweg, Overveen. Duur: 2 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Yneke Bettink, 023 5254995.

Zangvogels in Wandelbos Groenendaal

Donderdag 13 april

I.s.m. Gemeente Heemstede.

Vertrek: 19.00 uur, info-paneel parkeerplaats bij het restaurant. Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Stinzenplantenmiddag Thijsses Hof

Maandag 24 april / 2de Paasdag

Van 12.00 tot 15.00 uur kan men op eigen gelegenheid wandelen in de hof.

IVN-gidsen geven onderweg uitleg over de gevarieerde stinzenflora.

Verspreid over de middag zijn er dialezingen van 20 minuten. De aanvangstijden worden ter plaatse aangegeven.

Ingang Thijsses Hof: Mollaan (achter het pannenkoekenhuisje), Bloemendaal.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Theo Litjens, 023 5280173.

Nachtegalenexcursie, Kennemerduinen

Zaterdag 29 april

I.s.m. het Nationaal Park Zuid-Kennemerland en de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 20.00 uur, ingang Koevlak, Zeeweg, Overveen.

Duur: 2 uur. Toegangskaart verplicht. Kijker meenemen.

Deelname uitsluitend na aanmelden bij NPZK: 023 5411119.

Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Nachtegalentocht, Duin en Kruidberg/Kennemerduinen

Zondag 7 mei

I.s.m. het Nationaal Park Zuid-Kennemerland.

Wandeltocht van de binnenduinrand naar zee en weer terug.

Onderweg wordt gekeken en geluisterd naar vogels van diverse duinlandschappen en de vogeltrek over zee.

De tocht wordt onderbroken voor een lunchpauze in restaurant Parnassia.

Vertrek: 04.30 's nachts, vanaf NS-station Santpoort-Noord aan de Santpoortse Dreef.

De tocht duurt tot ongeveer einde middag/begin avond.

Toegangskaart verplicht.

Kijker en eventueel extra eten/drinken meenemen. Denk om warme kleding.

Deelname uitsluitend na aanmelden bij NPZK: 023 5411119.

Informatie: Eric van Bakel, 023 5393507.

Voorjaar op Leyduin

Dinsdag 9 mei

Vertrek: 19.30 uur. Parkeerplaats Leyduin, Manpadslaan, Heemstede. Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Leo van der Brugge, 023 5261584.

Weidevogelexcursie, Hekslootpolder

Zondag 14 mei

I.s.m. Vereniging Behoud de Hekslootpolder en Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 8.00 uur, info-paneel hoek Spaarndamseweg/Vondelweg, Haarlem.

Duur: 2,5 uur. Kijker meenemen. Denk om warme kleding.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Nachtegalenexcursie, Reinaldapark

Dinsdag 16 mei

I.s.m. de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 20.00 uur, parkeerplaats bij de Zomervaart, Pr. Bernardlaan, Haarlem.

Duur: 2 uur. Kijker meenemen.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Dik Vonk, 023 5254140.

Activiteit in het teken van het thema "Water Natuurlijk",
het landelijk IVN-thema van 1998 t/m 2000.